

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. **Мета** вивчення навчальної дисципліни «Психологія» - створення фундаменту психологічних знань, вивчення та засвоєння студентами основних методологічних та теоретичних засад психологічної науки, оволодіння методами наукового дослідження психічних та соціально-психологічних явищ, озброєння студентів знаннями психологічних закономірностей навчання і виховання, психологічних особливостей педагогічної діяльності та особистості вчителя, а також здійснення практичної підготовки студентів для роботи з учнями та з саморозвитку студента.

Психологія пов'язана з системою наук, котрі вивчають людину. Отримані цими науками дані уможливають осягнення різнобічних аспектів людської істоти та особливостей її розвитку: історичної сутності (історія), природи людини та закономірностей її розвитку як природної істоти (біологія, основи здоров'я), соціальної зумовленості її становлення як особистості (громадянська освіта). Особливе місце займає ця навчальна дисципліна у становленні суб'єкта професійної діяльності та уможливорює виявлення шляхів ефективної професіоналізації особистості.

2. Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук та педагогіки, фізичного виховання і спорту, фізіології, біомеханіки, морфології і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 01 Здатність діяти етично та свідомо.

ЗК 02 Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 04 Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

ЗК 08 Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

ЗК 09 Здатність до адаптації та дії в новій ситуації на основі креативності.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК)

СК 03 Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з фізичного виховання.

СК 12 Здатність виховувати в учнів соціально-особистісні якості: цілеспрямованість, організованість, працьовитість, відповідальність, комунікативність.

СК 14 Здатність здійснювати пошук, аналіз і оцінку інформації, у т. ч. за допомогою інформаційно-комунікативних технологій, необхідної для постановки і вирішення професійних завдань, професійного та особистісного розвитку.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 15 Володіє педагогічними, медико-біологічними, інформаційними технологіями для формування здорового способу життя, розвитку рухових умінь і навичок, розвитку фізичних (рухових) якостей у представників різних груп населення і вміє самостійно розробляти методики і технології для інтегрального гармонійного розвитку людини.

ПРН 24 Володіє прийомами спілкування і вміє використовувати їх при роботі з колективом.

ПРН 26 Здатний з дотриманням етичних норм формувати комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями й вихованцями та їхніми батьками.

Придатність до працевлаштування

Випускники спроможні у закладах освіти обіймати посади, кваліфікаційні вимоги яких передбачають наявність ступеня бакалавра зі спеціальності «Середня освіта (Фізична культура)», зокрема у суб'єктах господарювання, що здійснюють такі види економічної діяльності (за КВЕД ДК 009:2010):

85.31 Середня освіта

85:32 Професійно-технічна освіта

85:51 Освіта у сфері спорту та відпочинку

Також після закінчення навчання за освітньо-професійною програмою випускник здатен

виконувати зазначену в ДК 003:2010 професійну роботу і може займати відповідну первинну посаду:

- 2320 - Вчитель фізичної культури закладу загальної середньої освіти
- 2351.2 - Методист з фізичної культури
- 3475 – Інструктор-методист з фізичної культури та спорту
- 3340 - Інструктор-методист з туризму
- 3475 - Інструктор з фізкультури
- 3414 – Інструктор оздоровчо-спортивного туризму (за видами туризму)
- 1229.6 – Завідувач бази спортивної
- 1229.6 – Завідувач спортивної споруди
- 2351.2 – Консультант з питань здорового способу життя
- 5141 – Вимірювач фізичних даних людини
- 3475 – Фітнес-тренер
- 2331 – Вчитель початкового навчально-вихованого закладу

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет, завдання, методи і структура психології. Поняття про внутрішній світ людини. Основні погляди на взаємозв'язок внутрішнього й зовнішнього світу протягом історичного розвитку знань: античність, дуалістична теорія Р. Декарта, рефлексорна теорія психіки Сеченова. Сучасне трактування предмету психології. Класифікація психічних явищ: процеси, властивості, стани. Характеристика психіки як форми відображення. Поняття про активність психіки як її головну специфічну рису. Рівнева будова психіки людини: свідомість, несвідоме, неусвідомлюване. Структура свідомості. Місце психології в системі наук. Міждисциплінарні зв'язки психології. Психологічні проблеми на межі з філософією, медициною, педагогікою. Зв'язок психології з природознавством. Своєрідність місця психології в системі наук. Структура сучасної психологічної науки. Своєрідність загальної психології серед галузей психології. Класифікація галузей психології: за видами діяльності, за психологічними аспектами розвитку, за відносинами між людиною і суспільством. Нові галузі психології (психологія управління, середовища, економічна, екологічна). Наукова і практична (прикладна) психологія. Основні напрями психології у ХХ столітті: біхевіоризм, гештальтпсихологія, психоаналіз, радянська психологія. Поняття принципів та методів психології, взаємозв'язок між ними. Основні принципи психології (детермінізму, єдності і взаємозумовленості психіки і діяльності, розвитку, аналізу за одиницями, історизму, генетичного підходу, системності, проектування і моделювання тощо). Класифікація методів психології: об'єктивний-суб'єктивний, дослідницькі-діагностичні, основні -допоміжні. Варіанти організації дослідження: лонгітудне; поперечних зрізів. Експеримент як основний об'єктивний метод психології, його різновиди (лабораторний, природний) та етапи (констатуючий, формулюючий). Характеристика спостереження як дослідницького методу в психології, його різновиди. Особливості додаткових методів психології (бесіда, анкетування, інтерв'ю, аналіз продуктів діяльності). Психодіагностичні методи (тести). Моделювання психічних процесів і функцій. Кількісний і якісний аналіз психічних фактів.

Тема 2. Виникнення і розвиток психіки і свідомості. Розвиток психіки у філогенезі. Подразливість і чутливість. Ускладнення анатомії нервової системи та поведінки тварин. Інстинкт. Навик. Інтелект. Роль діяльності та спілкування в історичному розвитку свідомості. Рівнева будова психіки людини — найважливіша відмінність із психікою тварин. Характеристика свідомості. Несвідомі психічні явища: їх ознаки та види. Взаємодія свідомого та несвідомого.

Тема 3. Діяльність. Потреба як джерело психічної активності. Специфіка людських потреб. Їх класифікація. Потреби та мотивація діяльності. Поняття діяльності як форми активності. Характерні риси діяльності як особливої форми активності людини /цілеспрямованість, предметність, соціальність, усвідомлюваність, опосередкованість /.

Структура діяльності /потреба, мета, мотив, задача, дія, операція, зовнішня і внутрішня сторона, предмет і результат/. Взаємозв'язок зовнішньої та внутрішньої сторін діяльності: інтеріоризація-екстеріоризація. Види діяльності. Ігрова діяльність та її психологічні особливості. Психологічні компоненти трудової діяльності. Характер та етапи протікання діяльності людини. Форми виконання діяльності: індивідуальна, спільна.

Засвоєння діяльності: знання, вміння, навички.

Тема 4. Психологія особистості. Поняття про особистість в психології. Індивід та особистість. Структура особистості. Біологічне і соціальне в структурі особистості. Активність особистості, життєва позиція. Психологічні погляди на джерело активності особистості. Спрямованість як центральний компонент структури особистості. Мотиви, їх класифікація. Поняття про розвиток особистості, його періодизація. Формування особистості. Методи вивчення особистості. Особистісний підхід педагога до вивчення, розуміння та виховання дітей.

Тема 5. Спілкування. Поняття про спілкування. Структура спілкування (комунікативна, інтерактивна, перцептивна сторони). Єдність спілкування і діяльності. Функції та рівні спілкування. Спілкування як обмін інформацією. Роль мови і мовлення в обміні інформації. Роль феномену спілкування в життєдіяльності людини. Спілкування як соціально-психологічний феномен. Структура і функції спілкування. Види спілкування. Рівні, стилі і типи спілкування. Стратегії та тактики спілкування. Види та засоби спілкування. Техніка та прийоми спілкування. Труднощі, бар'єри та деформації спілкування. Спілкування як розуміння людьми один одного. Механізми взаєморозуміння. Емпатія. Ідентифікація. Рефлексія. Каузальна атрибуція. Стереотипізація.

Тема 6. Психологія міжособистісних відносин. Соціальна психологія як наука. Місце соціальної психології в системі наукового знання. Предмет, задачі, структура соціальної психології. Історія виникнення та формування соціальної психології. Загальна характеристика основних методів соціальної психології. Поняття про соціальні групи, їх класифікація. Поняття малої групи у вітчизняній та зарубіжній психології. Міжособистісні взаємини та розвиток колективу. Соціально-психологічні ознаки колективу. Соціально-психологічний клімат колективу як показник міжособистісних відносин у групі. Симпатія. Атракція. Дружба. Альтруїстична поведінка. Поняття та ознаки соціальної групи. Класифікація соціальних груп. Рівні розвитку соціальних груп: асоціація, корпорація, колектив. Соціально-психологічні характеристики великих груп. Соціально-психологічні характеристики натовпу та етнічної групи. Специфіка входження особистості у групу. Соціалізація особистості (поняття, зміст процесу соціалізації, стадії, інститути). Соціальна установка. Розвиток особистості у відносно стабільній групі. Вікова періодизація розвитку особистості у відносно стабільній групі. Характеристика фаз і періодів. Статусно-рольові характеристики особистості.

Тема 7. Увага. Роль уваги у забезпеченні пізнавальної діяльності людини. Теорії уваги. Моторна теорія уваги М.М.Ланге, її критика. Увага як умова будь-якої діяльності і як самостійна діяльність контролю. Спрямованість і зосередженість свідомості як головні ознаки уваги. Види уваги: довільна-мимовільна-післядовільна; зовнішня і внутрішня. Властивості об'єктів, що викликають мимовільну увагу. Умови, що полегшують довільне зосередження уваги, їх використання у навчально-виховному процесі. Властивості уваги: об'єм, розподіл, переключення, стійкість, концентрація. Розвиток уваги. Методи дослідження уваги дитини.

Тема 8. Відчуття і сприймання. Поняття про відчуття, його рефлекторний характер. Класифікація відчуттів. Загальні властивості відчуттів. Чутливість та її зміни. Особливості сприймання. Види сприймання.

Тема 9. Пам'ять. Античні уявлення про природу пам'яті. Теорії пам'яті /асоціативні, гештальтистські, фізіологічні, фізичні, біохімічні/. Види пам'яті /довгочасна - оперативна і короткочасна, рухова - образна - словесно - логічна, емоційна; довільна - мимовільна/. Характеристика процесів пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування.

Умови міцного запам'ятовування. Закономірності темпів забування. Крива Еббінгауза. Індивідуальні особливості пам'яті. Методи дослідження пам'яті дитини.

Тема 10. Уява. Значення уяви в житті людини. Уява як пізнавальний психічний процес. Образи уяви, прийоми їх створення. Види уяви. Індивідуальна своєрідність уяви.

Тема 11. Мислення. Мислення у структурі пізнавальної діяльності дитини: чуттєве та раціональне. Загальна характеристика мислення. Мислення і мовлення. Особливості вивчення мислення в психології. Операції мислення: аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, аналогія. Мислення як розв'язання задач. Етапи розв'язання мислительних задач. Способи розв'язання мислительних задач. Детермінація мислення, основний механізм мислення. Види мислення. Процес розуміння. Розумові дії, та їх формування. Індивідуально-типологічні характеристики мислення. Методи дослідження мислення дитини.

Тема 12. Мовлення. Розмежування понять мови і мовлення. Лінгвістика. Психолінгвістика. Психологія мовлення. Мовлення як діяльність. Мовленнєва поведінка. Види мовлення. Мовлення і пізнавальна діяльність.

Тема 13. Воля. Вольова діяльність. Визначення волі. Воля і мотивація. Вибір як умова вольової діяльності. Характеристика вольової дії: вольове зусилля, структура вольового акту, вчинок. Вольові якості особистості.

Тема 14. Емоції. Емоційна сфера людини. Поняття про почуття, їх характеристики /модальність, полярність, амбівалентність, інтенсивність, тривалість, рефлексорна природа/. Теорії емоцій /еволюційна, периферична, таламічна, когнітивна/. Емоції та почуття: зв'язок та відмінності. Функції емоцій. Класифікація емоцій. Форми переживання почуттів: ефект, стрес, пристрасть. Розвиток почуттів у дитини.

Тема 15. Темперамент. Поняття про темперамент. Властивості темпераменту. Типи темпераменту та їх характеристика. Фізіологічні основи темпераменту. Походження властивостей темпераменту. Мінливість темпераменту. Шляхи узгодження темпераменту і вимог діяльності. Індивідуальний стиль діяльності.

Тема 16. Характер. Поняття про характер. Структура характеру. Характер як єдність ставлення і способу поведінки в типових обставинах. Симптомокомплекси. Цілісність характеру. Характер і темперамент. Природні і соціальні передумови характеру. Вчення про характер в історії. Формування характеру. Акцентуації характеру.

Тема 17. Здібності. Поняття про здібності та обдарованість. Види здібностей. Фізіологічні основи вимірювання здібностей. Фактори розвитку здібностей.

Тема 18. Предмет, завдання і методи вікової та педагогічної психології. Предмет, завдання, структура і основні поняття вікової та педагогічної психології. Питання педагогічної психології в працях вітчизняних педагогів і психологів. Основні закономірності психічного розвитку. Передумови, джерело і рушійні сили психічного розвитку. Принципи вивчення психіки дитини. Принципи досліджень у віковій та педагогічній психології. Методи досліджень у віковій та педагогічній психології: організаційні, емпіричні, методи обробки даних, інтерпретаційні методи. Загальна характеристика віку. Проблема вікової періодизації психічного і особистісного розвитку. Вікові та індивідуальні особливості розвитку. Періодизація вікового розвитку Д. Б. Ельконіна. Вікова періодизація психічного розвитку дитини від народження до закінчення школи. Основні напрями вікової психології в Україні та за кордоном.

Тема 19. Психологія дітей раннього і дошкільного віку. Психічний розвиток дитини раннього віку. Психічний розвиток дитини від 3 до 7 років. Соціальна ситуація розвитку дитини при переході із дитячого закладу в школу. Мотиваційна готовність дитини до навчання в школі. Пізнавальна готовність дошкільника до систематичного навчання. Вольова готовність дитини виконувати вимоги школи. Емоційна готовність дошкільника до входження у систему взаємовідносин шкільного середовища.

Тема 20. Психологія молодших школярів. Навчальна діяльність. Особливості дитини, яка вступає до школи. Характеристика навчальної діяльності. Пізнавальні психічні

процеси молодшого школяра. Емоційно-вольові процеси молодшого школяра. Особистість молодшого школяра.

Тема 21. Психологія підлітків. Загальні особливості підліткового віку. Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітка. Суперечність між зростаючого самостійністю і можливостями її реалізації. Біологічні та соціальні умови розвитку підлітка. Система міжособистісних відносин і спілкування підлітка. Вплив ровесників на розвиток особистості підлітка. Міжособистісні конфлікти в підлітковому віці. Відносини підлітка з дорослими. Відносини підлітка з ровесниками. Перебудова учбової діяльності і розвиток пізнавальних процесів підлітка. Характер навчальної діяльності підлітка. Розвиток пізнавальних процесів підлітка. Криза підліткового віку. Розвиток особистості підлітка. Самосвідомість - новоутворення особистості підлітка. Емоційно-вольова сфера особистості підлітка.

Тема 22. Психологія раннього юнацького віку. Загальна характеристика раннього юнацького віку. Особливості фізичного розвитку старшокласників. Розвиток пізнавальних процесів старшокласників. Емоційно-вольова сфера у ранній юності. Пізнавально-професійна діяльність, формування наукового світогляду і системи цінностей. Розвиток самосвідомості старшокласника. Система спілкування і взаємовідносин у старшокласників. Міжособистісні відносини в класних колективах. Неформальні юнацькі об'єднання. Психологічні особливості вибору професії. Готовність до життєвого самовизначення.

Тема 23. Психологічна сутність навчальної діяльності. Поняття навчання, учіння, навчання та навчальна діяльність у психології. Їх співвідношення. Концепція навчання і розвитку Л.С.Виготського. Навчальна діяльність, її соціальний характер. Психологічна структура навчальної діяльності. Загальна характеристика основних компонентів психологічної структури навчальної діяльності. Формування навчальної діяльності. Загальна характеристика навчання. Фактори ефективності навчання. Типи та види навчання, їх загальна характеристика. Психологічні закономірності засвоєння знань та формування понять. Психологічна теорія діяльності О.М.Леонтьєва. Поняття інтеріоризації. Теорія інтеріоризації (Л.С.Виготський) та її розвиток у працях С.Л.Рубінштейна та П.Я.Гальперіна. Поетапне формування розумових дій. Загальна характеристика етапів формування повноцінної розумової дії. Орієнтовна основа дій. Типи орієнтовних основ дій. Типи учіння. Експериментальні дослідження в межах теорії поетапного формування розумових дій.

Тема 24. Психологія виховання. Предмет і задачі психології виховання. Значення психологічних знань для побудови теорії виховання. Діяльність – основа формування особистості. Психологічні закономірності формування особистості. Проблема формування спрямованості особистості. Проблема управління та самоуправління вихованням. Психологічні основи індивідуального підходу у вихованні. Показники і критерії вихованості, їх психологічна природа. Самовиховання: сутність, завдання, структура та методи.

Тема 25. Психологія педагогічної діяльності та професійного спілкування. Поняття про педагогічну компетентність та її складові. Професійна значущість особистості вчителя. Основні та додаткові вимоги до педагога. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності. Якості особистості вчителя. Змістові, динамічні та результативні характеристики індивідуального стилю педагогічної діяльності. Загальна характеристика емоційно-імпровізаційного, емоційно-методичного, раціонально-імпровізаційного та раціонально-методичного стилів педагогічної діяльності.

Тема 26. Психологія особистості вчителя. Поняття педагогічних здібностей. Структура педагогічних здібностей (за В.А.Крутецьким та Н.В.Кузьміною). Ефективність діяльності вчителя, критерії її оцінки. Самоосвіта і самовиховання як умова успішної діяльності.

Найменування показників	Денна форма навчання
Рік навчання	1
Семестр вивчення	1
Кількість кредитів ЄКТС	5
Загальний обсяг годин	150
Кількість годин навчальних занять	74
Лекційні заняття	32
Практичні заняття	42
Семінарські заняття	-
Лабораторні заняття	-
Самостійна та індивідуальна робота	76

4. Форма підсумкового контролю: іспит

5. Панчук Наталія Петрівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології освіти

6. Перелік основної літератури:

1. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук [та ін.]. 3-є вид., випр. й доп. К. : Каравела, 2012. 400 с.
2. Дуткевич Т. В. Загальна психологія: теоретичний курс: навчально-методичний посіб. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2015. 432 с.
3. Дуткевич Т. В., Терещенко В. А. Вікова і педагогічна психологія (курс лекцій і практикум): Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Медобори, 2012. 228 с.
4. Максимчук Н. П. Загальна, вікова і педагогічна психологія. Збірник завдань: Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2014. 240с.
5. Панчук Н. П. Загальна і вікова психологія: Практикум: Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Друк-Сервіс, 2018. 168с.

Науково-педагогічний
працівник

Н. П. Панчук

Завідувач кафедри

Т. В. Дуткевич